

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 182/2015-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. mája 2015 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti ŠTART s. r. o., Mukačevská 59, Prešov, zastúpenej advokátom JUDr. Tiborom Šafárikom, Štúrova 20, Košice, pre namietané porušenie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 8 Co 148/2013 z 30. apríla 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti ŠTART s. r. o. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. júna 2014 doručená sťažnosť spoločnosti ŠTART s. r. o., Mukačevská 59, Prešov (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základného práva na súdnu a inú právnu

ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 Co 148/2013 z 30. apríla 2014.

Z podania a jeho príloh vyplynulo, že prvostupňové rozhodnutie Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 15 C 183/2008 z 3. júna 2013 zaviazalo sťažovateľku na náhradu trov konania protistrany s poukazom na § 142 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), vychádzajúc zo zásady úspechu v konaní. Proti tomuto výroku sa sťažovateľka odvolala, pričom v odvolaní sa dožadovala aplikácie § 150 ods. 1 OSP z dôvodu jej finančnej situácie.

Sťažovateľka ďalej uvádza:

«Krajský súd sa odmietol zaoberať vecou s poukazom, že majetkové pomery bol sťažovateľ povinný predložiť už v prvostupňovom konaní, najneskôr v odvolaní. Nemožno súhlasiť. Ústavný súd v konaniach (napríklad) I.ÚS 109/09 a I.ÚS 248/10 nevytkol priamo ani nepriamo takéto opomenutie účastníka, hoci zásada vigilantibus iuris by pri neprípustné extenzívnom výklade a analógii k § 151 ods. 1 OSP „posúvala“ účastníka k uvedenej povinnosti. Z citovaných náleзов vyplýva k tomuto problému postoj blízko zásade oficiality; i keď vzdialene, predsa bližšie, ako názor opačný. Z dôvodov prvého nálezu „... zákonom a súdnou praxou predpokladaná výnimočnosť použitia § 150 OSP môže spočívať v okolnostiach prípadu...“. Objektívny pohľad na spôsob, akým sa protistrana zmocnila predmetu sporu, výrazne jeho použitie evokuje. Príslušný návrh môže byť prednesený i v konaní odvolacom, pretože tomu § 120 ods. 4 OSP nebráni. Druhý nález zdôrazňuje rovnako ako prvý povinnosť aplikáciu ustanovenia riadne odôvodniť. Uvádza na podporu názoru rozhodnutie NS SR M Cdo 14/99. Dôležité je, že v nich dôvodne niet zmienka o sankcii v podobe, že sa súdy žiadosťou (v podstate súd odvolací) zaoberať nechceli.

Namietané porušenie uvedených základných práv v Ústave a Dohovore predstavuje napriek skončeniu veci „retroaktívny“ zásah do práva na prístup k súdu.»

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vo veci jej sťažnosti vyniesol nález, ktorým:

„1./ Vysloví porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru v konaní o návrhu sťažovateľa pred Krajským súdom v Prešove, vedenom pod č. 8Co 148/2013;

2./ Zruší napadnuté uznesenie z 30.4.2014 a vráti vec Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie;

3./ Prizná sťažovateľovi právo na náhradu trov konania.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Za zjavne neopodstatnenú možno považovať aj takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (III. ÚS 175/03).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Rozhodovanie o náhrade trov konania je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05).

Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo, sťažnosť č. 22410/93, Reports 1997-V). Právo na súdnu

ochranu a v jeho rámci náhrady trov súdneho konania sa možno domáhať len spôsobom a v medziach zákona, ktorý upravuje podmienky na jej priznanie (čl. 51 ods. 1 ústavy).

Ústavný súd však posudzuje problematiku náhrady trov konania zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o náhrade trov konania pristupuje len za celkom výnimočných okolností (IV. ÚS 248/08, IV. ÚS 182/09). Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania.

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje zároveň za potrebné pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležité zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00).

Podstatou sťažnosti je tvrdenie, že krajský súd v odvolacom konaní pri rozhodovaní o otázke náhrady trov odvolacieho konania neprípustne extenzívnym výkladom a analógiou k §151 ods. 1 OSP „posunul“ sťažovateľku k povinnosti predložiť svoje majetkové pomery už v prvostupňovom konaní, najneskôr v odvolaní. Skutočnosť, že krajský súd sa odmietol vecou zaoberať, vníma sťažovateľka ako sankciu.

Krajský súd svoj postup odôvodil takto:

«V danej právnej veci rozhodol súd prvého stupňa rozsudkom zo dňa 09. 05. 2012 tak, že určil, že žalobca je spoluvlastníkom nehnuteľnosti - stavby - stolnotenisovej haly [REDACTED] postavené na parcele [REDACTED] zapísaná na LV [REDACTED] v podiele 1/50 a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. O trovách konania súd rozhodol tak, že o nich rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Rozsudok nadobudol právoplatnosť dňa 06. 05. 2013 po potvrdení odvolacím súdom.

Uznesením zo dňa 03. 06. 2013 Okresný súd Prešov ako súd prvého stupňa rozhodol o trovách konania v uvedenej veci tak, že zaviazal žalobcu nahradiť žalovanému trovy prvostupňového konania vo výške 8 499,98 Eur a trovy odvolacieho konania vo výške 1 062,82 Eur. Vychádzal zo zásady úspechu a o trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 3 OSP.

Proti tomuto uzneseniu podal odvolanie žalobca. V odvolaní navrhol, aby odvolací súd rozhodnutie zrušil podľa ust. § 221 ods. 1 písm. h) OSP. Uviedol, že v ďalšom konaní by mal súd prvého stupňa skúmať možnosť použitia ust. § 150 ods. 1 OSP, keďže žalobca je v situácii, kedy nedisponuje prakticky žiadnou finančnou hotovosťou. Nemá tiež žiadny cenný hnuiteľný majetok a deklarované vlastníctvo 1/50-iny haly znamená skôr výdavky ako príjmy.

Podľa § 219 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „OSP“): Odvolací súd rozhodnutie potvrdí, ak je vo výroku vecne správne.

Podľa § 221 ods. 1 písm. h) OSP: Súd rozhodnutie zruší, len ak súd prvého stupňa nesprávne vec právne posúdil tým, že nepoužil správne ustanovenie právneho predpisu a nedostatočne zistil skutkový stav.

Odvolací súd preskúmal napadnuté uznesenie, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a zistil, že rozhodnutie súdu prvého stupňa je vo výroku správne.

V danej veci je nepochybné, že rozsudkom zo dňa 09. 05. 2012 bolo o žalobe žalobcu rozhodnuté tak, že bolo určené, že žalobca je spoluvlastníkom stavby - stolnotenisovej haly [REDACTED] v podiele 1/50 a v prevyšujúcej časti bola žaloba zamietnutá. Žalobca sa žalobou domáhal určenia vlastníckeho práva v celosti. Pokiaľ súd prvého stupňa pri

rozhodovaní o trovách konania vychádzal z ust. § 142 ods. 3 OSP je jeho rozhodnutie vecne správne. Žalobca v podanom odvolaní nespochybňuje ani priznané úkony právnej pomoci a ani výšku priznanej odmeny. Jeho odvolacia námietka spočíva v tom, že po zrušení veci by mal súd skúmať možnosť aplikácie ust. § 150 ods. 1 OSP, keďže žalobca je v situácii, že nedisponuje žiadnou finančnou hotovosťou, nemá žiaden cenný hnutelný majetok a deklarované vlastníctvo 1/50 haly znamená skôr výdavky ako príjmy. Žalovaný k svojmu odvolaniu nepredložil žiadne dôkazy o tom, že spĺňa podmienky pre použitie ust. § 150 ods. 1 OSP, teda nepredložil žiadne dôkazy o tom, že nedisponuje žiadnou finančnou hotovosťou a nemá žiaden cenný hnutelný majetok. Žalobca vedel o tom, že súd prvého stupňa po právoplatnosti rozsudku vo veci samej bude rozhodovať o trovách konania a nevyvinul žiadnu procesnú aktivitu vo vzťahu k prvostupňovému súdu smerujúcu k tvrdeniu a preukázaniu nutnosti aplikácie ust. § 150 ods. 1 OSP. Ani vo vzťahu k odvolaciemu súdu žalobca nepreukázal, že sú tu dôvody na aplikáciu ust. § 150 ods. 1 OSP, a preto odvolací súd rozhodnutie ako vecne správne potvrdil.»

V posudzovanej veci sa ústavný súd zameril na posúdenie skutočnosti, či všeobecné súdy pri aplikácii ustanovení Občianskeho súdneho poriadku o náhrade trov konania nepostupovali arbitrárne s následkom porušenia základného práva alebo slobody.

Podľa § 142 ods. 1 OSP účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal.

Podľa § 142 ods. 2 OSP ak mal účastník vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadny z účastníkov nemá na náhradu trov právo.

Podľa § 142 ods. 3 OSP aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu.

Podľa § 150 ods. 1) OSP ak sú dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Z ustanovenia § 142 ods. 3 OSP vyplývajú tri špeciálne skutkové podstaty, v prípade ktorých musí byť posúdenie náhrady trov konania u účastníka, ktorý mal vo veci iba čiastočný úspech, odlišné od všeobecného pravidla vyplývajúceho z § 142 ods. 2 OSP. Ide o prípady, ak (a) mal účastník neúspech v pomerne nepatrnej časti, (b) rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku, (c) rozhodnutie o výške plnenia záviselo od úvahy súdu. V prípade sťažovateľky všeobecné súdy zohľadnili nespochybniteľnú skutočnosť, že sťažovateľka mala vo veci len čiastočný úspech (priznali jej spoluvlastnícke právo v podiele 1/50 k spornej nehnuteľnosti).

Ústavný súd sa ďalej zaoberal otázkou možnej aplikácie ustanovenia § 150 ods. 1 OSP na prípad sťažovateľky. Sťažovateľka v odvolaní proti rozhodnutiu o trovách konania v zmysle § 142 ods. 3 OSP uviedla, že odvolací súd by mal v ďalšom konaní skúmať možnosť aplikácie ustanovenia § 150 ods. 1 OSP, keďže sťažovateľka je v ťaživej finančnej situácii.

Zmyslom ustanovenia § 150 ods. 1 OSP, ktoré v zásade možno aplikovať iba výnimočne, je umožniť súdu, aby odstránil v konkrétnom prípade nenáležitú tvrdosť dopadu ustanovení o náhrade trov konania v situácii, keď sú inak splnené všetky podmienky na priznanie nároku na náhradu trov konania úspešnému účastníkovi v spore. Úvaha súdu o tom, či ide v konkrétnej veci o výnimočný prípad a či sú dané dôvody hodné zvláštneho zreteľa, musí vychádzať z posúdenia okolností konkrétnej veci. Aj pri výklade a aplikácii § 150 ods. 1 OSP je povinný súd mať vždy na zreteli účel súdneho konania, teda poskytovanie súdnej ochrany právam účastníkom. Pri posudzovaní okolností hodných

osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde, a ich postoj v konaní (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. M Cdo 14/99, uverejnené Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 1/2000).

Úvaha súdu o tom, či majetkové pomery možno podradiť pod legálny pojem „dôvody hodné osobitného zreteľa“, musí teda vychádzať z posúdenia všetkých okolností konkrétnej veci. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd nemal k dispozícii skutkový podklad pre úvahy o možnosti odchyliť sa od zásadného pravidla regulujúceho priznávanie náhrady trov konania v občianskom súdnom konaní (§ 142 OSP) v prospech výnimočného postupu umožneného § 150 ods. 1 OSP, keďže sťažovateľka nepredložila okresnému súdu pred vynesení rozhodnutia o trovách konania a ani krajskému súdu v odvolaní doklady potrebné pre posúdenie existencie či neexistencie prípadov hodných osobitného zreteľa. Sťažovateľka tak svojou nečinnosťou prispela k stavu, keď odvolací súd nemal podklady, na základe ktorých by mohol zvážiť aplikáciu § 150 OSP.

Ústavný súd po preskúmaní sťažnosti dospel k záveru, že rozhodnutie o trovách konania nevykazuje znaky svojvoľnosti ani arbitrárnosti.

Ústavný súd tak nezistil pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti žiadne skutočnosti nasvedčujúce priamej súvislosti medzi rozhodnutím krajského súdu a sťažovateľkou označenými základnými právami, a preto jej sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2015